

19.06.2019

I tjeneste for Norge- Bosted Åmot

Veteranplan for Åmot kommune
20019-2023

En plan for en lokalsamfunns- og familievennlig veteranivaretagelse.

Åmot som vertskommune for Forsvaret har tatt imot mye. Her har staten investert mer enn 7 milliarder kroner og plassert 2000 arbeidsplasser. Som en følge av at Rena Leir huser de skarpeste avdelingene i Hæren og i Forsvaret så er også antallet unge veteraner svært stort, nettopp hos oss. 400 av forsvarrets ansatte har så langt også bosatt seg i vår kommune. Disse innbyggerne og deres familier er med på å styrke Åmot samfunnet. Det er ressurssterke mennesker. Det er et viktig mål at enda flere av våre veteraner bosetter seg hos oss.

Vi har arbeidet systematisk over lang tid for å være en god vertskommune – og vi har lyktes med det. Vi har et godt og omfattende sivil-militært samarbeid som utvikler seg videre år for år. Det har ført til en utvikling av næringsliv og kulturliv, store sivile og militære infrastrukturinvesteringer og særdeles populære nye studietilbud på Høgskolen i Innlandet, på Rena, for å nevne noe.

Våre veteraner er ofte unge. Slett ikke alle har etablert egen familie og mange har en karriere i Forsvaret som kanskje avsluttes før de er 30 eller 35 år. Søkningen til førstegangstjenesten har blitt svært stor og mange får ikke avtjene verneplikten selv om de gjerne vil. De som kommer inn i Forsvaret er derfor ressurssterke, sterkt motiverte og dyktige mennesker. Blant disse igjen, blir det vervet/ansatt et mindre antall som så arbeider i Forsvaret. Noen av de ansatte jobber en periode på noen år, andre forblir i Forsvaret hele sitt yrkesaktive liv.

Det er viktig å tenke over at de som arbeider for Forsvaret – denne «eliten» av unge mennesker – ikke bare deltar i internasjonale oppdrag. De må også jevnlig skifte jobb – noe som fører til hyppig pendling og flytting. Dette innebærer en viss belastning for både helsen og familien til de forsvarsansatte. Vi som vertskommune tar utgangspunkt i dette.

Vårt oppdrag – vårt bidrag til Forsvaret – er ikke bare å stille store arealer til disposisjon, men også å sørge for at våre skoler, barnehager og helsevesen støtter veteranene og deres familier. Nasjonalt arbeider vi også for at det vi kaller «karriere- og kompetansestillinger» i Forsvaret skal finnes i - og flyttes til - Rena Leir. Da blir det enklere å skifte jobb uten å skifte bosted eller pendle langt. Dette er en familievennlig veteranpolitikk. Det er også en politikk for å styrke lokalsamfunnet rundt garnisonen. Vi argumenterer slik sett for en «sentralisering» av slike stillinger til de kommunene i nord og sør der Forsvarets operative avdelinger befinner seg. For uansett hvordan man ser på dette: de operative avdelingene i Forsvaret må være der hvor de store skyte og øvingsfeltene er. Virksomheten er helt avhengig av store arealer og veteranenes familier og lokalsamfunn er best tjent med at vi samarbeider om en familievennlig og lokalsamfunnsvennlig veteranivaretagelse.

Ordfører
Ole Gustav Narud

Innledning

Forsvarets veteranjeneste utarbeidet våren 2017 en veileder eller et grunnlag for utvikling av kommunal veteranplan (handlingsplan). Dokumentet bygger på de ulike handlingsplaner fra regjeringen og gjeldende lovverk. I veilederen pekes det på en rekke tiltak som kan inngå i en veteranplan. Disse er blant annet:

- Gjennomføre lokale seremonier og offentlige markeringer. For eksempel i forbindelse med 8. mai som er Norges frigjørings- og veterandag eller i forbindelse med FN dagen.
- Opprette en veterankontakt. Dette vil gi veteranene én inngangsportale til kommunens tilbud, være en ressurs for kommunenes ansatte og kunne lette samarbeidet mellom ulike kommuner, samt med frivillige organisasjoner.
- Gi støtte til å etablere lokale møteplasser.
- Forslag til hvordan ansatte i kommunen med erfaring fra internasjonale oppdrag kan være en ressurs innen beredskapsarbeid og opplæringsaktiviteter. Et annet eksempel er å benytte lokale veteraner i skoleundervisning for eksempel i forbindelse med FN dagen.
- Etablere en plan for kompetanseheving slik at ansatte kommunehelsetjenesten, skole og barnehager har relevant kompetanse om konsekvenser av deltakelse i internasjonale oppdrag, herunder barns mulige reaksjoner på foreldres tjenestegjøring i internasjonale operasjoner.

Åmot kommunes handlingsplan for veteraner og deres pårørende/familier - «I tjeneste for Norge – med bosted i Åmot» bygger på det som har kommet fram i de forskjellige undersøkelser, rapporter og anbefalinger for utarbeidelse av en kommunal plan. I tillegg ligger Åmot kommunes kommuneplan samfunnsdel som et viktig grunnlag for arbeidet med planen. Som et supplement har vi valgt å legge inn noen «visste du at» punkter for å øke kunnskapen om veteraner og de oppdrag som er utført.

Veteranplanen er utarbeidet i et tverrsektorielt samarbeid, samt bidrag fra familiekoordinator i Telemark Bataljon, Forsvarets Veteranjeneste, Hjemmesonen og Åmot forsvarsforening.

Bakgrunn for planen

Ivaretagelse av veteraner fra internasjonale operasjoner er et samfunnsansvar for alle sektorer. I Regjeringens oppfølgingsplan fra 2014 *I tjeneste for Norge* som omhandler ivaretagelse av personell før, under og etter internasjonal tjeneste oppfordres kommuner som har innbyggere som har vært i internasjonal tjeneste å utarbeide en kommunal handlingsplan.

Siden 1947 har 100 000 nordmenn tjenestegjort i internasjonale operasjoner på våre vegne. Dessverre så finnes det ikke tall for veteraner som tjenestegjorde i perioden 1947-1978. Fra oppstarten av FN-operasjonen i Libanon i 1978 har mer enn 40 000 bidratt i fredens tjeneste for Norge og det internasjonale samfunnet. Forsvarets oversikt viser at Åmot kommune pr i dag har bosatt flere veteraner med tjenesteerfaring fra internasjonale operasjoner, av disse er ca 10% kvinner, og flere av veteranene har flere deployeringer.

Åmot kommune vedtok 6.mai 2015 ny kommuneplan samfunnsdel for Åmot. I planen er kommunens hovedfunksjon å bidra til at innbyggerne skal kunne realisere mulighetene for «det gode liv», med god folkehelse, sikker oppvekst for barn og ungdom og skoler med gode læringsmiljøer.

Åmot kommunes veteranplan bygger på Regjeringens oppfølgingsplan og gjeldende lovverk. Planen fokuserer på temaene anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging. Målet med planen er at veteranene opplever at Åmot kommune ivaretar deres behov på en god måte gjennom kompetanse og samordnede tiltak. Som vertskommune for Norges største militærleir, er det viktig for Åmot kommune at våre veteraner opplever seg godt ivarettatt, og at kommunen anerkjenner den ressursen og kompetansen veteranene innehar.

Tiltaksplan

Åmot kommunes veteranplan vil sette fokus på ulike tiltak for å oppnå målet om økt anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging. Tiltakene vil endres etter som samfunnet og behovene endrer seg. Veteraner har tjenestegjort på vegne av den norske stat. Selv om de ikke har formelle rettigheter som gir prioritet i det sivile helse- og velferdstilbudet, er det et viktig ledd i anerkjennelsen av deres innsats at de opplever de kommunale tjenestene som tilgjengelige og samordnet. Implementeringen av de tiltakene som er presentert i denne planen vil kunne bidra dette. I tillegg vil planen i seg selv bidra til å gjøre det kommunale tilbudet kjent blant veteraner og deres pårørende.

Anerkjennelse

Kommunen skal vise anerkjennelse for den innsatsen veteranene har gjort gjennom sin deltakelse i internasjonale operasjoner. Det må legges vekt på å styrke informasjonen og dermed kunnskapen om den innsatsen personell i internasjonal tjeneste gjør på vegne av nasjonen.

Seremonier og offentlige markeringer er et viktig og synlig uttrykk for samfunnets anerkjennelse av både innsatsen og den enkelte veteran. Dette bidrar til å ivareta historien og knytter bånd mellom Forsvaret og samfunnet. Lokale markeringer er av betydning for å synliggjøre at veteraner også er en del av lokalsamfunnet. Veteraner som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner har tilegnet seg erfaring og kompetanse som kan være nyttig for kommunen i en rekke sammenhenger, ikke minst i skolen og bør sees på som en ressurs.

Norges frigjørings- og veterandag 8.mai er den viktigste dagen for å markere anerkjennelse for veteraner fra andre verdenskrig, samt trekke linjene frem til dagens veteraner. I Åmot kommune finnes det flere minnesmerker etter fallne fra andre verdenskrig. Forsvarets minnedag markeres hvert år i Rena leir første søndag i november. Minnedagen er for å minnes alt personell som har mistet livet i Forsvarets tjeneste. Ordfører i Åmot kommune deltar på denne markeringen.

Tiltak

Tema	Tidspunkt	Hypighet	Ansvarlig
Norges frigjørings- og veterandag	8.mai	Årlig	Ordfører
Kartlegge veteranmonumenter/minnesmerker	I løpet av 2. halvår 2019		Veterankontakt/ Åmot forsvarsforening
FN-Dagen	24. oktober	Årlig	Sektor oppvekst
Forsvarets minnedag	I tilknytning til 1.søndag i november	Årlig	Forsvaret

Ivaretakelse

Kommunene er ansvarlig for at personer som er bosatt i kommunen skal tilbys nødvendig helse- og omsorgstjenester. For fastleger og ansatte i kommunens tjenester vil det være viktig at årsaken til fysiske og psykiske helseplager kan være belastninger i tilknytning til internasjonale operasjoner, også når dette ligger langt tilbake i tid.

Et av satsningsområdene i Kommuneplanen er: «Forebygging framfor reparasjon», ved å ha tidlig innsats innen liv, helse og oppvekst. Dette krever blant annet kompetanseheving av personell som jobber med tjenesteyting i helse og oppvekst. I dette arbeidet kan man se på muligheten for et tettere samarbeid med helsetjenestene i Rena leir. Som forsvarskommune har Åmot mange veteraner og veteranfamilier som fortsatt er i tjeneste for Norge. Ivaretakelse av både veteraner og deres pårørende er viktig. Barnehager, skoler og helsestasjonen kan sammen med foresatte bidra til å tilrettelegge for barn og unge som har behov for støtte og bistand.

Mange av våre unge veteraner er tilflyttere til kommunen, ofte uten familie i nærheten. Det kan føre til at mange står uten nettverk og psykososial støtte i hverdagen. Gjennom å utarbeide en plan for nettverksbygging kan man bidra til å forebygge ensomhet og lette hverdagen både under internasjonal tjeneste og ellers.

I den vedtatte arbeidsgiverstrategien til Åmot kommune er det lagt vekt på at arbeidstakernes behov kan variere gjennom en livslang karriere. Som en stor arbeidsgiver er det mange pårørende som også er arbeidstakere i kommunen. Åmot kommune vil som et ledd i ivaretakelsen av veteraner og deres pårørende, kunne tilby tilrettelegging ved behov. Tilretteleggingen vil synliggjøres gjennom implementering av strategien

Tiltak

Tema	Beskrivelse	Ansvarlig
Veterankontakt	Åmot kommune oppretter funksjonen Veterankontakt. Veterankontakten vil ha ansvar for å holde oversikt over kommunens tilbud til veteraner og deres familier, samt besitte kunnskap om sentrale aktører innenfor feltet og det tilbudet de har. Veterankontakten vil være kommunens kontaktpunkt for veteraner, andre samarbeidskommuner, aktører innenfor feltet og forsvaret.	Kommunestyre
Barn som pårørende	Skolehelsetjenesten fanger opp de barn og unge som har behov for ekstra støtte og bistand. Gjennom dialog mellom foresatte og skole/barnehage kan man sammen bidra til en god oppfølging.	Oppvekst og helse
Kommunehelsetjenesten	Kommunehelsetjenesten kan benytte seg av kompetansemiljøet ved Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) for å	Helse

	styrke den faglige kompetansen der det er behov.	
Informasjonsmateriell	Det utvikles informasjonsmateriell rundt helsetilbudet i kommunen for veteraner. Informasjonen gjøres tilgjengelig ved helsestasjoner, legekontor og på kommunes hjemmeside og intranett.	Helse
Årlig gjennomgang	I forkant av 8.mai arrangementet foretas det en oppsummering i kommunen som ser på hvordan tiltakene i veteranplanen blir implementert i lokalsamfunnet	Alle sektorer
Kompetanseheving	Arbeide for økt samarbeid mellom helsetjenester i Rena leir og helsetjenester i Åmot kommune. RVTS har utarbeidet ulike kompetansepakker som områder i kommunen kan benytte.	Oppvekst og helse
Plan for nettverksbygging	Utarbeide en plan for nettverksbygging. En slik plan vil kunne forebygge ensomhet og synliggjøre kompetansen hos veteraner.	Veterankontak og familiekoordinator Rena Leir.

Oppfølging

Oppfølging vil skje på bakgrunn av et behov og vil gjelde både veteraner fra internasjonale operasjoner og familie og pårørende. Dette kan være behov for bistand til både den enkelte veteran, men også familie og andre pårørende.

Forsvaret har i dag lagt til rette for at veteraner kan få overført sin helsejournal til fastlege eller andre helseinstitusjoner, dersom vedkommende selv ønsker det. I tillegg har forsvaret selv et begrenset tilbud til veteraner gjennom Forsvarets Sanitet ved Institutt for militærpsykiatri og stressmestring og ved Nasjonal militærmedisinsk poliklinikk. Dette er et lavterskeltilbud for veteraner og skal fungere som et supplement til sivil helsevesen.

Dersom en veteran har utfordringer etter internasjonal tjeneste, kan dette også påvirke familie og pårørende. Det kan være komplekse utfordringer som krever samhandling fra flere enheter. Åmot kommune har et lavterskeltilbud innen psykisk helse og rus. Her vil man kunne få samtaler med psykolog, psykiatrisk sykepleier, ruskonsulent eller ungdomsveileder. Gjennom samtaler vil man kartlegge behovet og finne det riktige tilbudet til den enkelte. Det kreves ingen henvisning eller søknad og tilbudet er gratis.

Tiltak

Tema	Beskrivelse
Kommunehelsetjenesten	<p>Kommunen skal legge til rette for et samordnet tilbud basert på de behov den enkelte veteran eller pårørende måtte ha. For å sikre dette kreves det at de ansatte har kompetanse om de utfordringer veteraner og de pårørende kan ha. For å sikre kompetanse gjennomføres det årlige kurs av ansatte.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kommunens helsestasjoner skal være oppmerksom på eventuelle behov for ekstra støtte og veiledning til familier der et familiemedlem er, eller har vært, i internasjonale operasjoner. Helsesøster kan være en god støtte for familien og kan gi informasjon om andre støtte- og hjelpetilbud.
Skole og barnehage	Kommunen vil legge til rett for tiltak som øker kompetansen hos de ansatte i skole og barnehage i forhold til veteraner og de utfordringer som særlig barn kan ha.

Nav

Nav Åmot jobber for å sikre at alle innbyggerne i kommunen som melder sitt behov får god individuell oppfølging. Gjennom veterankontoret ved Nav Elverum kan de ansatte få bistand til oppfølging i enkeltsaker. NAV kan bidra med å gi støtte og innspill i konkrete saker til veteran og samarbeidsaktører. De kan bistå i å identifisere og forstå årsakssammenhenger. NAV har i tillegg en særskilt oversikt på hvem som kan bistå veteranen i forhold til hans/hennes utfordringer.

Bufetat

Bufetat har 50 familievernkontor spredt rundt i landet. Familievernkontorene kan bidra til ulike typer av samlivs- og relasjonsproblemer. De gir tilbud om rådgivning og behandling når det er vansker, konflikter eller kriser i familien. På kontorene arbeider blant annet psykologer og sosionomer med videreutdanning i familierapi. Tilbudet er gratis og det er ikke nødvendig med henvisning.

Forsvarets tilbud til veteraner

Forsvaret har ulike tilbud til veteraner og deres familier både før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner. Forsvaret har ett oppfølgingsprogram som varer i ett år etter hjemkomst.

Det er viktig å etablere et godt sivil-militært samarbeid der hvor det faller naturlig. Kommunen bør følgelig ha ett lokalt samarbeid. Forsvarets veteransenter vil alltid kunne være et kontaktpunkt for kommunen og Forsvaret.

Før, under og etter operasjonen

Før utreise arrangerer Forsvaret fellessamling for soldatene og deres familier. Her får familien informasjon om operasjonen og sikkerhetssituasjonen. De får også tips og råd om hvordan best ta vare på barn og forhold. Familien får også møte andre pårørende.

Under utenlandstjenesten har Forsvaret en 24-timers kontakttелефон for pårørende. Via denne telefonen kan viktige beskjeder formidles til de som er ute. Forsvaret arrangerer familiesamlinger underveis der det er hensiktsmessig, og videreformidler informasjon fra operasjonsområdet til de pårørende.

På vei hjem fra operasjonen har de tjenestegjørende som regel et opphold på to til tre dager, kalt mellomlanding. Overgangen til livet hjemme er ofte stor. Under mellomlandingen gjennomføres det debrief, samtale med psykolog og erfaringsinnhenting. Ved hjemkomst til Norge holdes en medaljeseremoni for å hedre soldatene. De pårørende inviteres til seremonien.

Lov om personell i Forsvaret av 2.7.2004 § 12 a med forskrifter, pålegger Forsvaret plikt til å følge opp personell har tjenestegjort i en internasjonal operasjon i ett år etter hjemkomst fra operasjonen.

For å oppfylle denne plikten har Forsvaret utviklet et ettårsprogram for oppfølging som gjelder alle veteraner. Dersom det i løpet av ettårsprogrammet avdekkes særskilte oppfølgingsbehov, følger Forsvaret opp dette. Forsvaret sender også ut en frivillig kartlegging. Etter 9-12 måneder etter hjemkomst fra internasjonale operasjoner gjennomføres det en ny samling, med definerte ressurspersoner, der personellet møtes igjen.

Opplysningsplikten omfatter først og fremst en plikt til å tilby psykologisk og psykiatrisk oppfølging når det avdekkes psykiske skader, men Forsvaret har også en plikt til å følge opp andre typer behov i den grad dette har en sammenheng med tjenesten. Dersom personellet best kan hjelpes i det sivile hjelpeapparatet, vil Forsvaret sørge for overgang til det det sivile. Retten til psykologisk og psykiatrisk oppfølging gjelder også for familie når det er behov.

Forsvarets veteransenter

Senteret på Bæreia, utenfor Kongsvinger, er et rekreasjons- og aktivitetstilbud som kan benyttes av veteraner og deres familier.

Forsvarets veteransenter kan brukes både før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner, og tilbyr blant annet:

- Gratis opphold for veteraner og familiemedlemmer til en som tjenestegjør i internasjonale operasjoner. Senteret kan også benyttes under permisjon fra utenlandstjeneste.

- Gjensynstreff for avdelinger.
forsvaret.no/veteransenteret

Forsvarets åpne dør

Åpen dør for veteraner og veteranfamilier er et tilbud til alle veteraner og deres familier. Her kan man få svar på spørsmål om dekorasjoner, dokumentasjon og internasjonale operasjoner, samt råd og veiledning om Forsvarets og samfunnets ulike tilbud til veteraner – uavhengig av når og hvor tjenesten var.

Åpen dør består av et tverrfaglig team med både militært og sivilt ansatte. Teamet har lang erfaring med å gi råd og veiledning til veteraner og deres familier. De fleste i dette teamet er også selv veteraner fra internasjonale operasjoner.

Kontakt: veteraner@mil.no eller tlf 800 85 000

(kl. 0800-1500 på hverdager).

Informasjon om kontakter for veteraner og pårørende

Åmot kommune

Åmot kommune Helsestasjonen tlf. 488 84 003

Avdeling for Psykisk helse og rus Åmot kommune

Telefon: 489 53 374

e-post: Psykisk.Helse.Vakt@amot.kommune.no

NAV Åmot

Tlf. 55 55 33 33

<https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Kontakt+NAV/Kontakt+oss/Kontorer/nav-amot>

Kompetansemiljøet for veteransaker ved NAV Elverum

Kontoret er landsdekkende, har spesialkompetanse på veteransaker og gir bistand i enkeltsaker.

Kontakt:

- Gunn Strand, gunn.strand@nav.no - 907 03 355
- Guri Hammervold Johansen, guri.hammervold.johansen@nav.no - 997 22 324
- Mette Seland Pettersen mette.seland.pettersen@nav.no – 404 92 115

Organisasjoner:

SIOPS - Skadde i internasjonale operasjoner

Bistår i oppfølging og veiledning i møtet med det offentlige, juridisk hjelp og eksperthjelp innen økonomiske spørsmål. www.siops.no - Tlf. 22 69 56 50

NVIO -Norges Veteranforbund for internasjonale operasjoner

Kameratstøtte.no - En nettbasert veiledningstjeneste for veteraner og familien. Drives i samarbeid med NVIO og Mental Helse.

Kameratstøttetelefonen 800 48 500 - En landsdekkende, døgnbemannet hjelpetelefon hvor du får snakke med en som har tjenestegjort utenlands. Du kan være anonym.

Veteran møter veteran

Et forbund som jobber for økt aktivitet for veteraner. Foreningen legger til rette for og gjennomfører ulike veterantreff hvor veteraner møter veteraner.

info@veteranmoterveteran.no

Andre:

Fastlege - helsenorge.no/kontakt-fastlegen

Familievernkontoret - <https://www.bufdir.no/Familie/Kontor/Innlandet/>